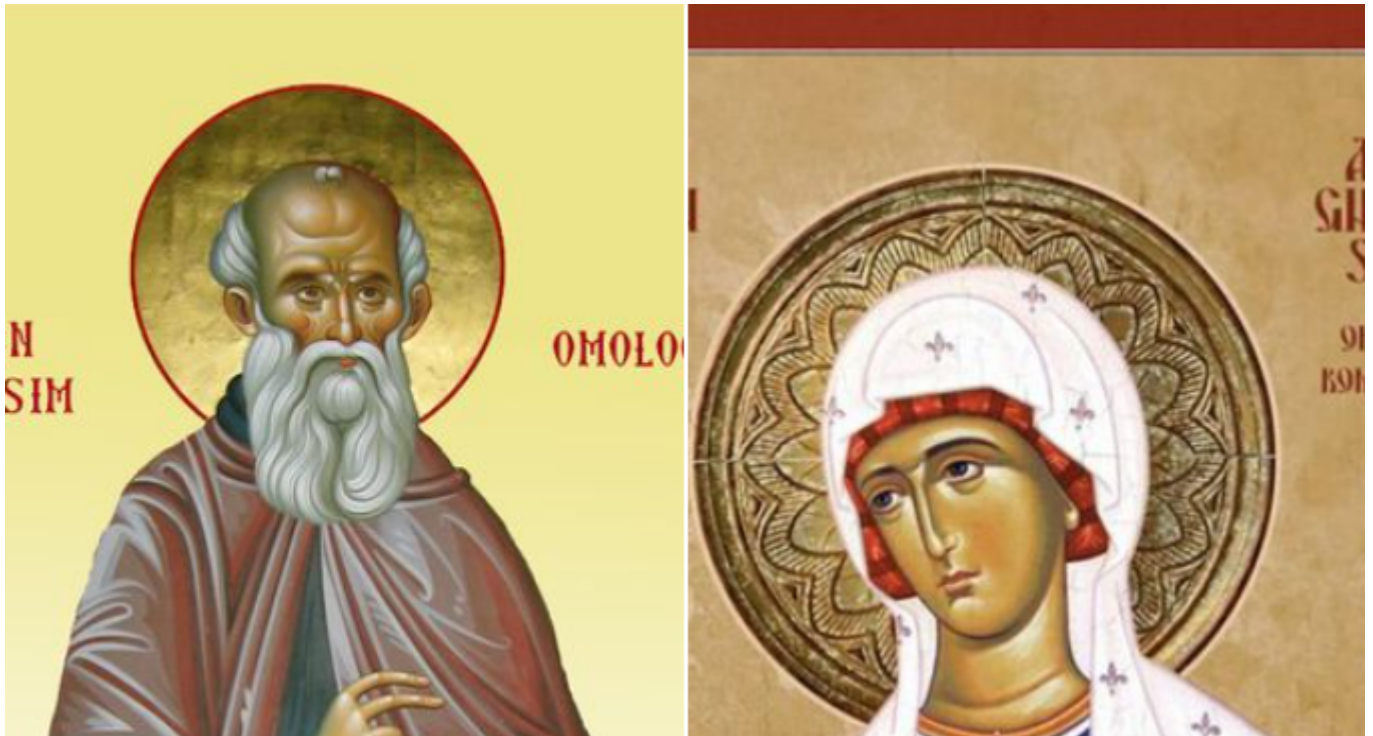

OSHËNAR MAKSIM OMOLOGJETI

E premte, 21 janar 2022 – Shenjtori i ditës.

Oshënar Maksim Omologjeti. Dëshmorët Patrokli, Neofiti e Agnia. Hierodëshmor Publi.

DITË KRESHME

– OSHËNAR MAKSIM OMOLOGJETI –

Oshënar Maksimi lindi më 580, në një ndër familjet fisnike të Konstandinopojës. I pajisur me inteligjencë të jashtëzakonshme dhe aftësi të rralla për spekulime të larta filozofike, ai mbaroi shkëlqyeshëm studimet dhe hyri në karrierën politike. Pas ardhjes së tij në fron, më 610, perandori Irakli, duke çmuar intelektin dhe virtytet e tij të krishtera, e caktoi Maksimin sekretarin e tij të parë. Nderet, pushteti dhe pasuritë nuk mundën të shuanin tek ai dëshirën që kishte që prej rinisë, të bënte një jetë sipas filozofisë së vërtetë. Vetëm pas 3 vjetësh, la detyrën që kishte, nderet e kota të botës dhe u bë murg në manastirin e Hyjlindëses në Krisopol, pranë Konstandinopojës.

I përgatitur në mënyrë të kënaqshme për betejën shpirtërore nëpërmjet studimit të Shkrimit të Shenjtë dhe të Etërve, ai përparoi me shpejtësi në shkallën e virtyteve, drejt papasionshmërisë së lumur. Urtësisht zotëronte vrullet e dëshirës me vetëpërmbajtjen, inatin me butësinë dhe, duke e çliruar kështu shpirtin nga tirania e pasioneve, ushqente mendjen me lutje, duke u lartësuar paqësisht drejt lartësive të soditjes.

Në heshtjen e qelisë, i zhytur në humnerën e zemrës së tij, mendonte Misterin e madh të Shpëtimit tonë sipas të cilit Fjala e Perëndisë, e nxitur nga dashuria e pafund për njerëzit, bashkëzbriti që të bashkohej me natyrën tonë, që u nda nga Perëndia dhe u nda brenda vetes nga dashuria egoiste për veten, që ta sillte në bashkim, që të mbretëronte mes njerëzve bashkimi, harmonia e dashurisë vëllazërore, dhe t'u hapte udhët e bashkimit me Perëndinë, sepse Perëndia është dashuri (I Joan 4.16).

Pasi kaloi një dhjetëvjeçar në hezikia (heshtje e qetësi), u vendos me dishepullin e tij, Athanasin, në manastirin e vogël të Shën Gjergjit, në Kizikë, dhe filloi të hartonte veprat e tij të para: ligjërrata asketike për luftën kundër pasioneve, për lutjen, papasionshmërinë dhe dashurinë e shenjtë. Por më 626, ofensiva e avarëve dhe e persëve drejt Konstandinopojës, e cila u shtyp falë ndërhyrjes së mrekullueshme të Hyjlindëses, i detyroi murgjit të shpërndaheshin. Përpara Maksimit shpalosej një mënyrë e re jetese. Që tani e tutje, me sjelljen dhe shkrimet e tij duhej të dëshmonte për dashurinë hyjnore në botën bizantine që ishte në buzë të katastrofës pas sulmeve të persëve. Qëndroi për disa kohë në Kretë, ku filloi betejën në mbrojtje të Besimit Orthodhoks, duke u përballur me theologët monofizitë, pastaj në Qipro dhe në vitin 632 u vendos në Kartagjenë, ku njohu dhe iu nënshtrua drejtimit shpirtëror të shën Sofronit (11 mars), njohës i madh i traditës monakale dhe theolog i njohur për Orthodhoksinë, i cili qëndroi në manastirin e Efkratës me murgj të tjerë, strehuar në Palestinë pas marrjes së Jerusalemit nga persët.

Gjatë kësaj periudhe (626-634), para se të fillonte luftën për besimin, shën Maksimi arriti të thëllonte, si askush tjetër më parë, doktrinën e hyjnizimit, duke ekspozuar themelet filozofike dhe theologjike të jetës shpirtërore. Në ligjërrata të thella e të ndërlikuara për pasazhet e vështira të Shkrimit të Shenjtë, për problematikat e ngritura nga shën Dionis Areopagjiti dhe shën Grigor Theologu dhe për Liturgjinë, ai hartoi një sintezë madhështore theologjike sipas së cilës njeriu, i vendosur nga Perëndia në botë për të qenë prift i një liturgjie kozmike, është thirrur të mbledhë arsyet e të gjitha qenieve për t'ia ofruar Fjalës hyjnore, Kryetarit të tyre, në një shkëmbim dashurie të lirë; në mënyrë që, duke përmbushur planin për të cilin ai u krijua, për bashkimin e tij me Perëndinë, e sjell mbarë universin në përsosmëri në Krishtin, Perëndinjeriun.

Që prej ngjitjes në fron, Irakliu ishte përpjekur të riorganizonte Perandorinë Bizantine që po lëkundej dhe të përgatiste një sulm kundër persëve nëpërmjet një serie reformash administrative dhe ushtarake dhe, sidomos, të vendoste unitetin mes të krishterëve, që të shmangte kthimin e monofizitëve drejt persëve ose arabëve. Patriarku i Konstandinopojës, Sergji, i cili u ngarkua nga perandori të gjente për këtë qëllim një formulë dogmatike kompromisi, që të kënaqte

monofizitet pa mohuar Sinodin e Kalqedonisë, propozoi doktrinën e Monoenergizmit, sipas së cilës natyra njerëzore e Krishtit do të kishte qenë pasive dhe neutrale, pa energji vetjake, duke u absorbuar nga energjia e Fjalës së Perëndisë. Në fakt, bëhej fjalë për një lloj monofizitizmi të maskuar, ku zëvendësohej termi natyrë me atë energji. Më 630, perandori emëroi Kirin e Fasisit patriark të Aleksandrisë, me mision të realizonte bashkimin me monofizitet, që ishin të shumtë në Egjipt.

Me t'u nënshkruar bashkimi (633), ndërkohë që në tavernat e Aleksandrisë populli mburrej se i kishte mundur kalqedonasit në çështjen monofizite, shën Sofroni ngriti zërin i vetëm për të mbrojtur të dyja natyrat e Krishtit. Ai u kthye në Aleksandri pranë Kirit dhe, ngaqë donte të evitonte luftën e hapur, e dërgoi te Sergji në Konstandinopojë. Pas diskutimeve të gjata pa rezultat konkret, Sofronit iu ndalua të debatonte më tej për natyrat dhe energjitë. Shkoi në Palestinë, ku u prit nga populli si mbrojtësi i Orthodhoksisë dhe u zgjodh patriark i Jerusalemit, pikërisht kur arabët pushtuan vendin dhe nisën një kalvar pushtimesh, që do ta vinin më shumë se kurrë perandorinë në rrezik. Me t'u zgjedhur, Sofroni botoi një letër enciklike në të cilën saktësonte se çdo natyrë kishte energjinë e saj vetjake, një është Personi i Krishtit, por dy janë natyrat e Tij dhe veprimet (energjitë).

Gjatë kësaj kohe shën Maksimi ishte në Kartagjenë, por hyri fshehurazi në këtë luftë dogmatike për të mbështetur atin e tij shpirtëror dhe, duke respektuar faktin se ishte ndaluar të fliste për të dyja energjitë, ai tregoi me finesë se "Krishti vepron njerëzisht atë që është hyjnore me mrekullitë e Tij, dhe hyjnisht atë që është njerëzore, në Pësimin e Tij jetëdhënës". Por më 638, kur Irakliu publikoi një edikt (Ekthesin), ku konfirmonte ndalimin e diskutimit për të dyja energjitë dhe i imponoi të gjithë të rrëfenin një vullnet të vetëm të Krishtit (Monothelizmi), murgut iu desh të dilte nga streha e tij dhe të shkonte të rrëfente publikisht të vërtetën. Meqenëse shën Sofroni vdiq në të njëjtin vit, Maksimi u pa nga të gjithë si zëdhënësi më i autorizuar i Orthodhoksisë. Ashtu si dhe në kohën e shën Athanasit apo të shën Vasilit, mbrojtja e besës së vërtetë varej vetëm nga një njeri.

Në një korrespondencë të gjatë drejtuar papës së Romës, sovranit dhe njerëzve më me influencë të perandorisë, dhe në ligjërata me thellësi të pashoqe, Maksimi i mençur tregonte se Fjala e Perëndisë, nga dashuria dhe respekti i pafund për krijesën e Tij, mbajti natyrën njerëzore në tërë plotësinë e Tij, pa i cenuar lirinë. I lirë për t'u tërhequr para Pësimit, Ai iu nënshtrua vullnetarisht, si njeri, vullnetit dhe planit hyjnor, duke na hapur kështu udhën e Shpëtimit (Matth. 26.39), me nënshtrimin dhe bindjen. Përsosmërisht e bashkuar me lirinë absolute të Perëndisë në Personin e Krishtit, liria njerëzore u restaurua në lëvizjen e tij të natyrshme drejt bashkimit me Perëndinë dhe me njerëzit e tjerë me anë të dashurisë.

Atë që përvoja e lutjes dhe e soditjes i kishte lejuar të shikonte, Maksimi mundej

tani ta ekspozonte, duke themeluar doktrinën e hyjnizimit të njeriut rreth teologjisë së Mishërimit. Asnjë atë tjetër i Kishës nuk e kishte çuar deri atje ekzaminimin e lirisë njerëzore dhe të bashkimit të tij me Perëndinë në Personin e Krishtit, ashtu si ndodh te shenjtorët. Me shën Maksimin, doktrina Orthodhokse e Mishërimit gjen zhvillimin e saj më të plotë; më vonë do t'i mbetej shën Joan Damaskinit ta paraqiste në mënyrë më të kuptueshme, për t'ua trashëguar brezave që do të vinin si një traditë të pandryshueshme.

Sergji i Konstandinopojës vdiq më 638, dhe patriarku i ri, Pirroja, u bë promotori i zjarrtë i herezisë së re. Sidoqoftë, me gjithë presionet, një pjesë e madhe e të krishterëve i rezistuan zbatimit të dekretit perandorak dhe, pak para se të vdiste (më 641), Irakliut iu desh të njihte dështimin e politikës së tij fetare. Pirroja u mbulua me turp në çastin e ndryshimit të sovranëve dhe u arratis në Afrikë, ku e luftoi shën Maksimin në Kartagjenë, në një debat publik për Personin e Krishtit (645). Duke e prezantuar Misterin e Shpëtimit me argumentim të pagabueshëm, shenjti arriti t'ia bënte të njohura gabimet e tij patriarkut, i cili vendosi përfundimisht të shkonte në Romë, që të hidhte poshtë anatemen e Monothelizmit para varrit të Apostujve. Megjithatë, pak kohë më pas, ai u kthye në të vjellat e tij dhe u largua për në Ravenë. Papa Theodhori e përjashtoi nga kungata dhe e dënoi për herezi Pavlin, pasuesin e tij në fronin e Konstandinopojës.

Si reagim kundër kësaj ndërhyrjeje të papës dhe duke druajtur se ndarja e hapur me Romën do ta rëndonte më tepër situatën politike, gjithnjë edhe më të dyshimtë pas pushtimit të Egjiptit nga arabët, perandori Konstanti II (641-668) publikoi Typosin (648), që i ndalonte çdo të krishteri të diskutonte (përndryshe dënohej ashpër) për të dyja natyrat dhe dy vullnetet. Filluan, pra, të persekutonin dhe të përndiqnin orthodhoksët, veçanërisht murgjit dhe miqtë e shën Maksimit. Shenjti shkoi në Romë pas papës Martini I (13 prill), i cili ishte i vendosur të mbronte besimin orthodhoks dhe ishte frymëzuesi i sinodit të Lateranos (649), i cili dënoi Monothelizmin dhe hodhi poshtë ediktin perandorak. I inatosur jashtë mase nga ky kundërshtim, perandori dërgoi një ekzark në Romë, pasuar nga një ushtri (653). Arrestuan papën e sëmurë dhe të pafuqishëm dhe, pas shumë abuzimesh, e çuan në Konstandinopojë, ku u gjykua si kriminel, u keqtrajtua publikisht dhe prej andej u internua në Kerson, ku vdiq në gjendje të mjerueshme, në shtator të vitit 655.

Ndërsa Maksimi u arrestua, pak para Martinut, bashkë me dishepullin e tij besnik, Anastasin, dhe me një tjetër Anastas, pasues i papës. Ai priti shumë muaj në burg, para se të dilte për gjykim. Gjykimin e kryetarit të Orthodhoksisë donin ta paraqisnin si proces politik; kështu e akuzuan se ishte ngritur kundër pushtetit perandorak dhe se kishte favorizuar pushtimin e Egjiptit dhe të Afrikës nga arabët, pastaj e akuzuan se kishte mbjellë përçarje në Kishë me doktrinën e tij. I mbështetur te Perëndia dhe me dashuri për armiqtë e tij, shenjti përgjigjej me

qetësi ndaj shpifjeve dhe, duke u mbrojtur se nuk rrëfente ndonjë doktrinë të veçantë, u tregua i gatshëm më mirë të shkëpuste kungimin me të gjithë patriarkët dhe madje të vdiste, sesa të mbillte turbullira në ndërgjegje duke tradhtuar besën. E dënuan me internim dhe u dërgua në Bizia (Thrakë), ndërsa dishepulli i tij në Perbiris dhe Anastasi tjetër në Mesimvria, në varfërinë më të skajshme, por pa e humbur gëzimin që vuante për Emrin e Zotit në pritjen e ngjalljes.

Kur mësoi gjatë procesit të tij se papa i ri, Efgjeni I, ishte gati të pranonte një formulë kompromisi, duke supozuar një energji të tretë të Krishti, shën Maksimi shkroi një letër dogmatike, falë së cilës populli i Romës u revoltua dhe e detyroi papën ta shpërfillte marrëveshjen perandorake. Perandori kuptoi se nuk mund të nënshtronte orthodhoksët pa fituar Maksimin, prandaj dërgoi te shenjti episkopin Theodhos dhe dy oborrtarë të shkathët. Vuajtjet e internimit dhe qëndrimi i gjatë në burg nuk kishin ndikuar te Maksimi që të humbiste kontrollin e vetes. Me lehtësi i zmbropsi argumentet e tyre, paraqiti edhe një herë doktrinën orthodhokse dhe përfundoi duke nxitur mes lotësh perandorin dhe patriarkun që të pendoheshin dhe të ktheheshin në besimin e vërtetë. Në çdo përgjigje, të dërguarit e perandorit i kundërviheshin si bisha të egra, e fyen dhe e mbuluan me pështyma.

E transferuan në Perberis, ku qëndroi 6 vjet i mbyllur bashkë me Anastasin, deri në procesin e tyre të ardhshëm, më 662, para patriarkut të Konstandinopojës dhe sinodit të tij. E pyetën: “Nga cila Kishë je ti, pra? Nga e Konstandinopojës? E Romës? E Antiokisë? E Aleksandrisë? E Jerusalemit? Sepse të gjitha janë mbledhur me ne”. Rrëfyesi u përgjigj: “Kisha katolike është e drejta dhe rrëfimi shpëtimtar i besës në Perëndinë e universit”. I kërcënuar me dënimin e madh, ai dha këtë përgjigje: “Ai që Perëndia caktoi para gjithë shekujve, le të gjejë tek unë fjalën për t’i dhënë lavdinë që kishte para gjithë shekujve!”.

Pasi i mallkuan dhe i ofenduan, gjykata kishtarë e dorëzoi atë dhe shokët e tij te prefekti i qytetit, i cili i dënoi me kamxhikime dhe ua preu organet që rrëfenin besën: gjuhën dhe dorën. Pasi i shëtitën nëpër qytet të gjakosur, i burgosën në kështjella të veçuara në Kaukazin e largët, në Lazik. Atje, në moshën 82-vjeçare, më 13 gusht 662, shën Maksimi u bashkua përfundimisht me Fjalën e Perëndisë, të cilën e deshi kaq shumë dhe kishte imituar Pësimin jetëbërës me rrëfimin e besimit dhe martirizimit. Tregohet se çdo natë tri llamba, simbol i Shën Trinisë, ndizeshin vetë mbi varrin e tij. Dora e djathtë e shën Maksimit nderohet në manastirin e Shën Pavlit në Malin e Shenjtë.

* * * * *

– DËSHMOR NEOFITI I NIKEAS –

Shën Neofiti lindi nga prindër të krishterë në Nikea në fillim të sundimit të Dioklecianit (rreth 290). Që në moshë shumë të re tregoi virtyte të larta dhe i nxiste fëmijët e tjerë të donin Krishtin dhe të zbatonin porositë e Tij. Shpesh bukën

e tij ua jepte më të varfërve, dhe një ditë, kur ishte vetëm 9 vjeç, me anë të lutjes bëri që të dilte një burim uji dhe qumështi, për të ngopur shokët e tij.

Pak kohë më vonë, një natë, kur e ëma po lutej se çfarë të ardhme kishte ruajtur Perëndia për të birin, një pëllumb zbriti nga qielli dhe qëndroi mbi shtratin e Neofitit dhe, duke marrë zë njeriu, deklaroi se qe dërguar nga Shpirti i Shenjtë për të mbrojtur fëmijën nga çdo dredhi e të ligut. E çuditur, gruaja e mjerë ra e vdekur, por Neofiti, që u kthye atë çast në shtëpi, e ngjalli të ëmën me anë të lutjes së tij. Pëllumbi u shfaq sërish para të dyve, e mbuloi djalin me krahë dhe e porositi të largohej, ashtu si Abrahami, larg të tijve dhe nga atdheu, që të fitonte jetën e përjetshme.

Shërbëtori i ri i Perëndisë u nis për në malin Olimp në Bitini dhe u bë një nga eremitët e parë të asaj zone, e cila do të bëhej, shekuj më vonë, një nga vendet e larta të murgërisë bizantine. I drejtuar nga pëllumbi, shenjtë mbërriti në një shpellë të paarrtshme nga njerëzit, dëboi vetëm me zërin e tij luanin e tmerrshëm që banonte aty, dhe qëndroi në lutje e soditje të mrekullive të Perëndisë, duke marrë si ushqim bukën qiellore që i sillnin engjëjt. Në moshën 11-vjeçare, mori prej qiellit urdhrin të kthehej në botë, që t'u qëndronte pranë prindërve në ditët e tyre të fundit. U bind dhe jetoi në qytet si engjëll, pa lënë asgjë nga asketizmi që ushtrohej. Pas vdekjes së prindërve, ua shpërndau të varfërve gjithë pasurinë e tij, pastaj u kthye në shpellë.

Kur ishte 15 vjeç, me urdhër të perandorit erdhi në Nikea nënprefekti për të persekutuar të krishterët, dhe terrori sundonte kudo. Neofiti mori nga Perëndia urdhrin të shkonte në qytet, që të merrte kurorën e lavdishme të martirit. Arriti në Nikea ditën kur i gjithë populli ishte mbledhur në amfiteatër për të kremtuar një festë. U hodh në mes të arenës, duke shpallur vetëm Krishtin, Perëndinë e vërtetë. U kap nga rojat, të cilët filluan ta fshikullonin, por gjatë goditjeve shenjtë thërriste, duke i nxitur paganët të besonin Krishtin. Me trupin e shqyer nga goditjet me thonj hekuri, e hodhën më pas në furrën e ndezur, por, kur e nxorën pas 3 ditësh, ishte i pacenuar, si të Tre Djemtë në flakë qëmoti në Babiloni (Dan. 3). Atëherë tirani e hodhi te bishat, por, i veshur me hirin e Perëndisë, si Adami në Parajsë, martiri i shenjtë e paqësoi egërsinë e tyre. Kur i lëshuan një luan të tmerrshëm, që frikësonte turmën vetëm me ulërimën e tij, bisha e njohu për çudi fëmijën, i cili më përpara kishte ardhur të banonte në strofkën e tij, u qetësua dhe erdhi të luante në këmbët e tij duke i tundur bishtin. I pushtuar nga tërbimi, më egërsisht se bishat që i lëshoi shenjtë të Perëndisë, qeveritari rrëmbeu heshtën e një prej ushtarëve dhe e shpoi drejt e në zemër Neofitin, duke i siguruar palmën e martirizimit.

* * * *

-DËSHMORE AGNIA (AGNES-ANJEZA) NË ROMË -

Shën Agnia (Anjeza) lindi në një familje fisnikësh të pasur në Romë. Si qëllim të

jetës kishte vendosur kthimin e sa më shumë shpirtrave të Krishti.

Të shumtë ishin ata që donin të martoheshin me vajzën e re e të fisme, por ajo i refuzonte të gjithë, duke u thënë se zemra e saj i përkiste Dhëndrit Qiellor.

E akuzuan dhe e çuan të guvernatori, i cili i kërkoi të mohonte besimin. Për shkak të qëndresës së saj, guvernatori urdhëroi ta dërgonin në një shtëpi publike, për ta çnderuar e për t'i hequr dinjitetin. Megjithatë, lutja e fuqishme e Agnisë shkaktoi një tërmet të fortë, saqë e përzunë nga shtëpia publike. Pavarësisht kësaj shenje, zemra e guvernatorit mbeti e ngurtë saqë urdhëroi ta hidhnin vajzën e re në zjarr. Kështu, Agnia ia dorëzoi shpirtin Perëndisë (viti 303-305).

Sapo u shua zjarri, të krishterët e morën lipsanin e saj të shenjtë dhe e varrosën me nderime.

[Kisha Orthodhokse Autoqefale e Shqipërisë](#)